

INVESTEREN EN FINANCIEREN DOOR ZZP'ERS EN MKB'ERS

Januari 2020

 **HOGESCHOOL
UTRECHT**

KVK

1. Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

KVK wil het leven van ondernemers gemakkelijker maken met zinvolle informatie. We doen dit met toegankelijke dienstverlening die altijd en overal beschikbaar is, afgestemd op het type ondernemer en de groeifase van het bedrijf. We baseren onze dienstverlening op behoeften van ondernemers.

KVK helpt ondernemers met financiering

KVK hielp in de afgelopen jaren tienduizenden ondernemers met informatie en advies over financiering. De KVK Financieringsdesk staat ondernemers gratis te woord voor een persoonlijk adviesgesprek over hun financieringsbehoefte. Op [KVK.nl/financiering](https://www.kvk.nl/financiering) bieden we relevante online informatie, ervaringsverhalen, publicaties, video's, webinars, tools en scans. In totaal kent KVK ruim 30 gespecialiseerde adviseurs in ondernemingsfinanciering.

Onderzoek ter verbetering van dienstverlening

We hebben dit onderzoek gedaan om onze dienstverlening te verbeteren voor ondernemers die willen investeren en financieren. We vroegen zzp'ers en mkb'ers welke investeringen zij hebben

gedaan. En we keken naar de behoefte aan, en toegang tot financiering van zzp'ers en mkb-ondernemers. Verder keken we naar de bekendheid en het gebruik van alle mogelijke vormen van en bronnen voor financiering. We werkten daarbij samen met het Lectoraat Financieel-Economische Advisering en Innovatie (FAI) van Hogeschool Utrecht.

Veranderende financieringsmarkt

Het zoeken naar en verkrijgen van financiering is voor ondernemers geen core-business. En het financieringslandschap verandert snel. Banken zijn nog steeds de grote financiers van het mkb, maar daarnaast zijn alternatieve vormen van financiering opgekomen, zoals *crowdfunding*, *leasing* en *factoring*. Ook verandert het financieringsproces door toenemende digitalisering en automatisering. En ook de rol van de adviseur verandert. Door die trends en ontwikkelingen, ontstond de wens voor een nieuw en actueel beeld van de situatie van ondernemers op de financieringsmarkt.

1.2 Totale investerings- en financieringsbehoefte

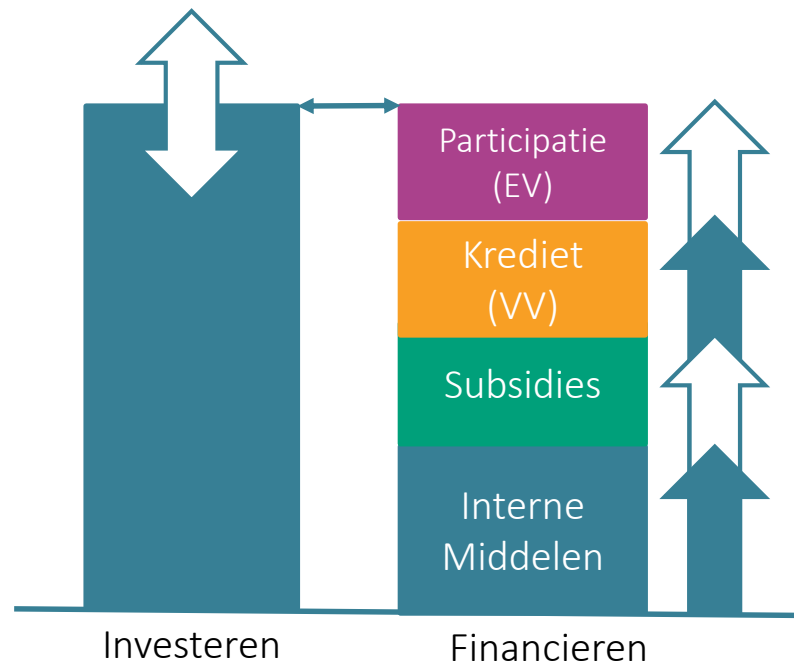
Dit onderzoek richt zich niet alleen op externe financiering. We kijken naar de totaal gewenste investeringen en benodigde financieringen. Dit zijn communicerende vaten.

Onder *investeren* verstaan we het toekennen van middelen aan een bepaalde activiteit in het bedrijf. *Financieren* is het vrijmaken of verkrijgen van middelen om te kunnen investeren.

De hoogte van de financiering is dan ook gelijk aan de hoogte van de investering. De financiering kan uit verschillende bronnen komen. Daarin hanteren we een bepaalde gradatie:

1. Interne beschikbare middelen (privé-inbreng, ingehouden winsten of inbreng van vennoten)
2. Subsidies en (fiscale) regelingen
3. Marktpartijen die financiering aanbieden.
 - a. Kredietverstrekkers (VV)
 - b. Risico-investeerders (EV)

In onze advisering gebruiken we dit model al jaren om ondernemers te helpen met hun financieringsbehoefte omdat het beter aansluit bij hun wensen en zoekgedrag. De meeste ondernemers zijn pragmatisch en beginnen bij wat het gemakkelijkst voorhanden is: dat wat al in het bedrijf zit en wat zij zelf in kunnen brengen. Vervolgens kijken ze naar ‘wat kan ik krijgen’ (subsidies), ‘wat kan ik lenen’ (krediet) en daarna pas naar ‘wat moet ik kopen’ (investeerder). We noemen dit het ‘Slimmer financieren’-model.

‘Slimmer financieren’-model

2. Bevindingen

2.1 Behoeftte aan financiering

Investerings- en/of financieringsbehoefte

14% van de zzp'ers en 27% van de mkb'ers had een investerings- en/of financieringsbehoefte tussen december 2017 en december 2018.

Ondernemers wilden het vaakst investeren in bedrijfsmiddelen, gevolgd door werkkapitaal en start bedrijf. Huisvesting en herfinanciering zijn daarna de meest genoemde doelen waarvoor ondernemers een investerings- en/of financieringsbehoefte hadden. Mkb-ondernemers hadden significant vaker behoefte aan financiering dan zzp'ers.

Meer zzp'ers met financieringsbehoefte dan mkb'ers

Er zijn anderhalf keer meer zzp'ers met een investerings- en/of financieringsbehoefte dan mkb'ers.

Omdat er naar verhouding veel meer zzp'ers zijn in Nederland dan mkb-ondernemers, is het absolute aantal zzp'ers met een investerings- en/of financieringsbehoefte groter. Als we de uitkomsten uit dit onderzoek extrapoleren naar alle bedrijven in Nederland, dan komen we uit op 165.000 zzp'ers met investerings- en/of financieringsbehoefte ten opzichte van 118.000 mkb'ers.

2.2 Oriënteren op financiering

Behoeftte aan informatie

Een op de acht ondernemers had behoefte aan informatie over financiering.

13% van de ondernemers had tussen december 2017 en december 2018 behoefte aan informatie over financiering. Van de ondernemers met behoefte aan informatie heeft de helft informatie ingewonnen bij de bank (51%) en op internet (46%). 30% raadpleegde een financieel adviseur, 24% een accountant en 21% een boekhouder.

Bekendheid met financieringsvormen

Zzp'ers en mkb-ondernemers zijn het minst bekend met kredietunies (23%), regionale ontwikkelingsmaatschappijen (35%), online flitskredieten (35%) en financiering met ingehouden winsten (37%).

Ondernemers zijn het meest bekend met banklening (93%), fiscale aftrek (90%), crowdfunding (85%) en een lening van vrienden en familie (86%). In het algemeen gaven mkb-ondernemers aan iets meer bekend te zijn met financieringsvormen en -bronnen dan zzp'ers.

Bieden van zekerheden

Ruim één derde van zzp'ers kan financier geen zekerheden bieden.

Als er zekerheden zijn, dan is het vooral privévermogen en privé onroerend goed. Mkb'ers konden vaker zekerheden bieden en dan zowel meer zakelijk als privé. Als het gaat om zakelijk onderpand, dan is het vooral met voorraad, debiteuren of bedrijf onroerend goed.

Criteria bij financieringskeuze

Kosten en het rentepercentage zijn de belangrijkste criteria bij de keuze voor financieringsvormen.

Ondernemers kijken in de eerste plaats naar kosten en rentepercentage bij de keuze voor een vorm van externe financiering. Daarna zijn het begrijpen van de financiering en mate van flexibiliteit belangrijk. De slaagkans, het kennen van de financier en de mate waarin informatie moet worden prijsgegeven, vinden zij minder belangrijk.

2.3 Gebruik van financiering

Gebruik van financiering

Ondernemers financieren vooral met eigen middelen, een derde combineert financieringsbronnen.

Van de ondernemers die investeringen in hun bedrijf hebben gefinancierd tussen december 2017 en december 2018, gaf 57% aan alleen gebruik te hebben gemaakt van eigen middelen. 31% maakte gebruik van een combinatie van financieringsbronnen. De meest voorkomende combinaties zijn eigen middelen en externe middelen (15%) en eigen middelen en subsidies (10%). De combinatie eigen middelen, externe middelen en subsidies kwam zelden voor (3%).

Investerings- en/of financieringsbehoefte en gebruik van eigen middelen

34% van alle ondernemers had geen investerings- en/of financieringsbehoefte, maar maakte wél gebruik van eigen middelen.

Ondernemers met investerings- en/of financieringsbehoefte maken vaker gebruik maakt van eigen middelen dan ondernemers zonder

investerings- en/of financieringsbehoefte.

Maar we zagen ook dat 34% van alle ondernemers aangaf geen investerings- en/of financieringsbehoefte te hebben en toch gebruikmaakte van financiering uit eigen middelen. Het lijkt er op dat ondernemers de termen investeren en financieren vooral associëren met externe financiering en niet met eigen middelen. Mogelijk investeren meer ondernemers in hun bedrijf dan tot nu toe bekend, omdat we hebben onderschat hoeveel van hen financieren met eigen middelen.

3. Resultaten

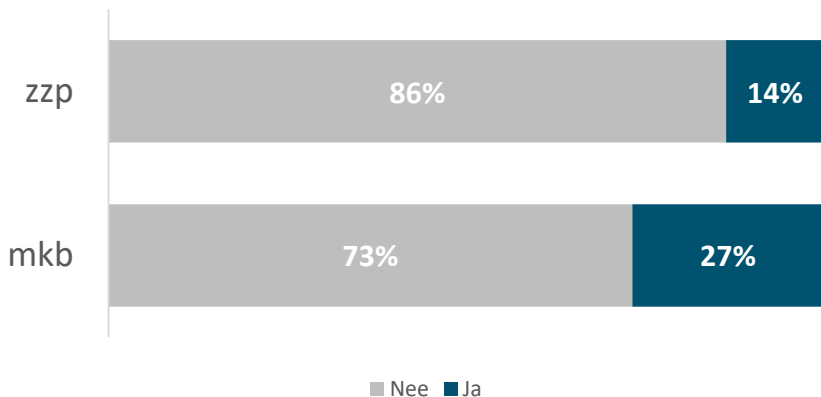
3.1 Investerings- en/of financieringsbehoefte

Investerings- en/of financieringsbehoefte

14% van de zzp'ers en 27% van de mkb'ers had een investerings- en/of financieringsbehoefte in periode december 2017 - december 2018.

Ondernemers wilden daarmee het vaakst investeren in bedrijfsmiddelen, gevolgd door werkkapitaal en start bedrijf. Huisvesting en herfinanciering zijn daarna de meest genoemde doelen, waarvoor ondernemers een investerings- en/of financieringsbehoefte hadden.

Investerings- en/of financieringsbehoefte

Top 5 investeringsdoelen

- 1 **Bedrijfsmiddelen**
- 2 **Werkkapitaal**
- 3 **Start bedrijf**
- 4 **Huisvesting**
- 5 **Herfinanciering**

Vraag: Voor welk(e) doel(en) was de investering of financiering nodig? 1. Aanschaf machines, bedrijfsmiddelen, inventaris (incl. ICT / software) 2. Werkkapitaal (voorraden, debiteuren, lonen) 3. Start bedrijf 4. Verbetering of verandering huisvesting. 5. Herfinanciering schulden.

Basis: alle ondernemers die een investerings- en/of financieringsbehoefte hadden in periode december 2017 - december 2018 (n=151)

Vraag: Had u in de afgelopen 12 maanden een investerings- en/of financieringsbehoefte?

Basis: alle ondernemers (zzp (n=580) en mkb (n=269))

Aantal zzp'ers en mkb'ers met investerings- en/of financieringsbehoefte

	Zzp (1 WP)	Mkb (2-49 WP)
Totaal aantal ondernemingen in Nederland ¹	1.182.000	437.000
Percentage met financieringsbehoefte ²	14%	27%
~ Inschatting aantal met financieringsbehoefte	165.000	118.000

Er zijn anderhalf keer meer zzp'ers met een investerings- en/of financieringsbehoefte dan mkb'ers.

Dat blijkt als we de steekproefresultaten uit de periode december 2017 – december 2018 doorrekenen naar absolute aantallen. Procentueel heeft slechts 14% van de zzp'ers een investerings- en/of financieringsbehoefte, ten opzichte van 27% van de mkb-ondernemers. En dit verschil is significant. Maar omdat er naar verhouding veel meer zzp'ers zijn in Nederland dan mkb'ers, is het absolute aantal zzp'ers met een investerings- of financieringsbehoefte groter. Als we de percentages uit dit onderzoek extrapoleren naar alle bedrijven in Nederland, dan komen we uit op 165.000 zzp'ers met investerings- en/of financieringsbehoefte ten opzichte van 118.000 mkb'ers.

1. Bron: KVK Handelsregister

Basis: alle ondernemers in Nederland, stand per 1-7-2018

2. Vraag: Had u in de afgelopen 12 maanden een investerings- en/of financieringsbehoefte?

Basis: alle ondernemers (zzp (n=580) en mkb (n=269))

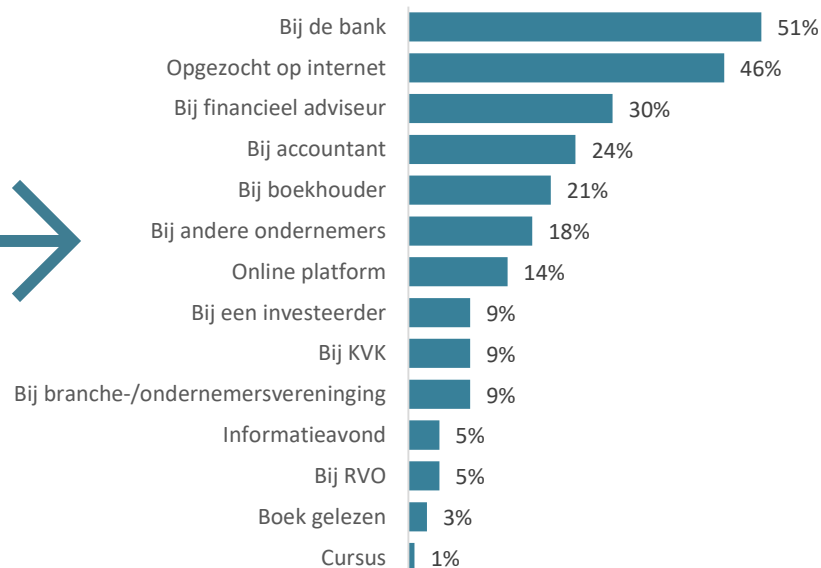
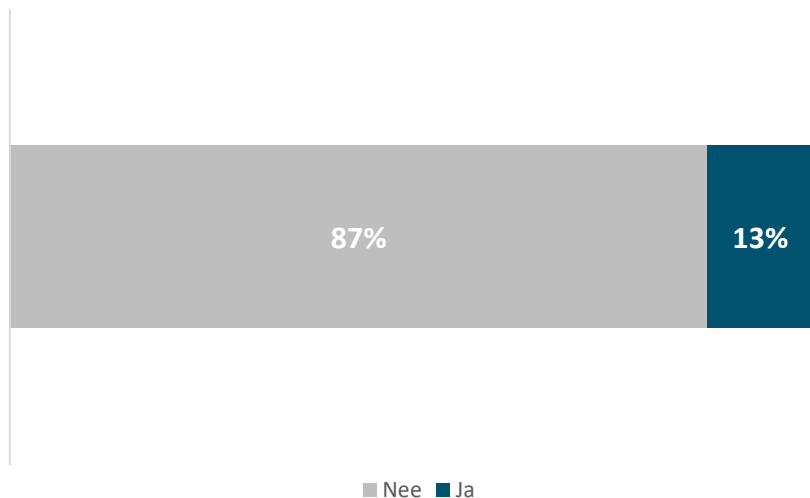
~ afgerond op duizendtallen

3.2 Oriënteren op financiering

Behoefte aan informatie over financiering

Een op de acht ondernemers (13%) had behoefte aan informatie over financiering tussen december 2017 en december 2018.

De helft van hen heeft informatie ingewonnen bij de bank (51%) en op internet (46%). 30% raadpleegde een financieel adviseur, 24% een accountant en 21% een boekhouder.

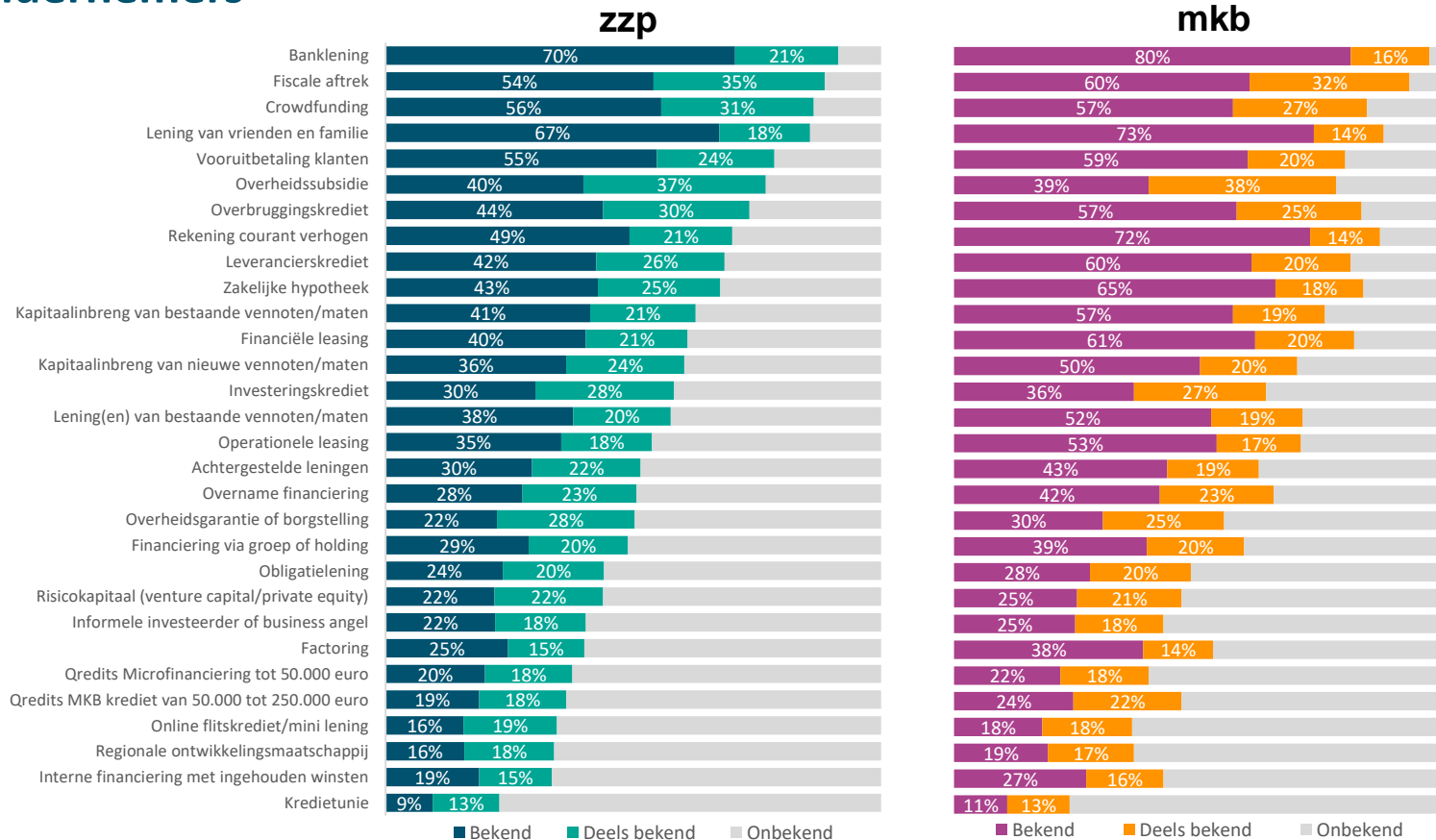
Vraag 1: Had u behoefte aan informatie over financiering in de afgelopen 12 maanden?

Basis: alle ondernemers (n=849)

Vraag 2: Op welke manieren heeft u informatie ingewonnen over financiering in de afgelopen 12 maanden (meerdere antwoorden mogelijk)?

Basis: alle ondernemers die in de afgelopen 12 maanden behoefte aan informatie over financiering hadden (n=111)

Bekendheid met financieringsvormen en -bronnen bij zzp'ers en mkb-ondernemers

Vraag: In hoeverre bent u bekend met de volgende financieringsbronnen?

Basis: alle ondernemers (zzp (n=580) en mkb (n=269))

Criteria bij de keuze voor een vorm van externe financiering

Kosten en het rentepercentage zijn de belangrijkste criteria bij de keuze voor financieringsvormen.

De volgende vraag gaat over de aantrekkelijkheid van vormen van externe financiering. We vroegen ondernemers welke criteria zij belangrijk vinden voor de keuze voor een vorm van externe financiering, stel dat zij naar financiering op zoek zouden zijn. Ondernemers kijken in de eerste plaats naar kosten (73%) en het rentepercentage (67%). Daarna zijn het begrijpen van de financiering (60%) en mate van flexibiliteit (58%) belangrijk. Kennen van de financier (24%) en de mate waarin informatie moet worden prijsgegeven (17%) zijn minder belangrijk.

73%

1. Kosten van financiering

67%

2. Rentepercentage

60%

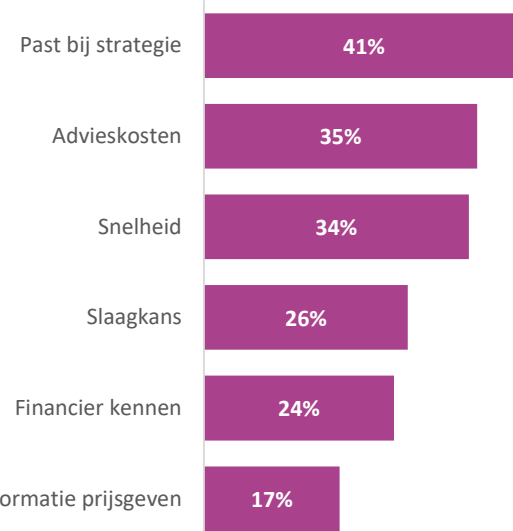
3. Financiering begrijpen

58%

4. Flexibiliteit

En ook...

Vraag: Stel dat u op zoek bent naar financiering. Welke criteria vindt u belangrijk bij de keuze voor een vorm van externe financiering? (meerdere antwoorden mogelijk)

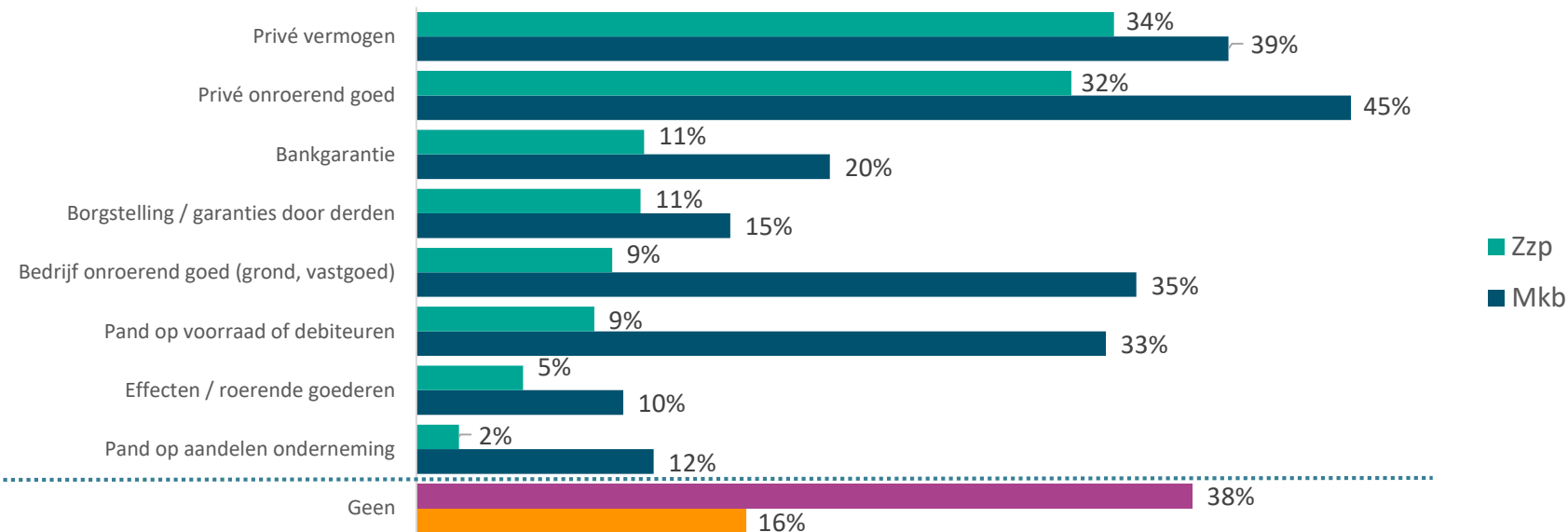
Basis: alle ondernemers (n=849)

Bieden van zekerheden bij een financieringsaanvraag

Ruim één derde van zzp'ers kan financier geen zekerheden bieden.

We vroegen zzp'ers en mkb-ondernemers of zij een financier zekerheden zouden kunnen bieden. 38% van de zzp'ers geeft aan geen zekerheden te kunnen bieden. Als er wel zekerheden zijn, dan is het vooral privévermogen (34%) en privé onroerend goed (32%).

Mkb-ondernemers zien meer mogelijkheden. Zij kunnen vaker privé onroerend goed (45%) en privévermogen (39%) inbrengen dan zzp'ers. En mkb'ers kunnen ook vaker zakelijk onderpand bieden met voorraad of debiteuren (33%), of met bedrijf onroerend goed (35%). Slechts 16% gaf aan dat ze een financier geen zekerheden kunnen bieden.

Vraag: Stel dat u op zoek bent naar financiering. Welke zekerheden kunt u een financier bieden bij een financieringsaanvraag voor uw bedrijf? (meerdere antwoorden mogelijk)

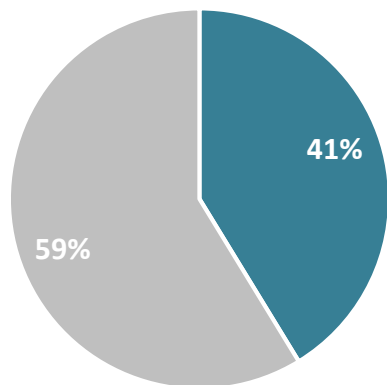
Basis: Alle ondernemers (zzp (n=580) en mkb (n=269))

3.2 Gebruik van financiering

Gebruik en combinatie van financieringsbronnen

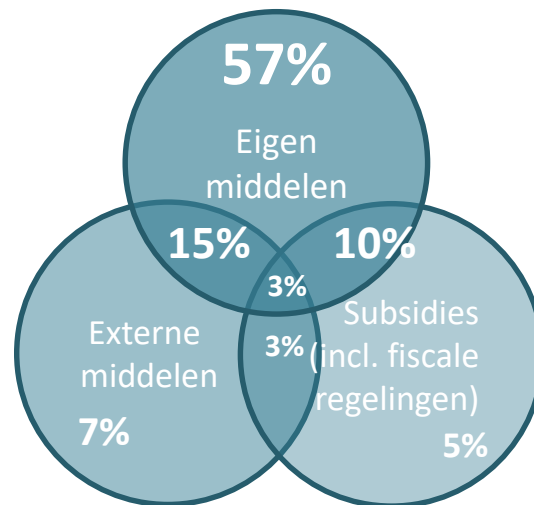
We stelden alle ondernemers een vraag over het gebruik van middelen voor de financiering voor hun bedrijf naar soort in de afgelopen 12 maanden (december 2017 tot december 2018). Zij moesten daarbij de verhouding van gebruikte middelen in de afgelopen 12 maanden aangeven van eigen middelen, externe middelen en subsidies (inclusief fiscale regelingen). Zo kregen we beter inzicht in het daadwerkelijke gebruik. De totale omvang van de financiering was daarbij niet bekend. Van alle 849 respondenten, gaven er 345 aan een (combinatie van) middelen te hebben gebruikt (41% van alle ondernemers). Die groep financierde vooral met alleen eigen middelen (57%) of met een combinatie van eigen en externe middelen (15%), of een combinatie van eigen middelen en subsidies (10%). Het is opvallend hoe vaak ondernemers gebruikmaken van financiering uit eigen middelen.

In de afgelopen 12 maanden middelen gebruikt voor financiering

■ Ja ■ Nee/Weet ik niet

Hoe heeft men dan gefinancierd

Vraag: Kunt u een indicatie geven van de verhouding van onderstaande middelen die in de afgelopen 12 maanden zijn gebruikt voor de financiering van uw bedrijf?

A. Eigen middelen, B. Externe middelen, C. Subsidies (incl. fiscale regelingen).

*Analyse: we hebben de verhouding getransformeerd naar binaire variabele (niet=0, wel=1).

Basis: alle ondernemers die hun bedrijf in de afgelopen 12 maanden hebben gefinancierd en een verhouding van middelen hebben aangegeven (n=345)

Investerings- en/of financieringsbehoefte en gebruik van eigen middelen

34% van alle ondernemers had geen investerings- en/of financieringsbehoefte, maar maakte wél gebruik van eigen middelen.

Als we kijken naar het verband tussen de investerings- en/of financieringsbehoefte en het gebruik van eigen middelen, dan verwacht je dat iemand die geen behoefte had om te investeren of financieren, ook geen gebruik heeft gemaakt van eigen middelen voor een investering. En dat iemand met investerings- en/of financieringsbehoefte ook vaker gebruikmaakt van eigen middelen. En dat zien we in onderstaande tabel grotendeels terug.

			Gebruik van financiering uit eigen middelen		
			Nee	Ja	Totaal
Investerings- of financieringsbehoefte	Nee	Aantal	409	289	698
		%	48%	34%	82%
	Ja	Aantal	38	113	151
		%	4,5%	13,5%	18%
	Totaal	Aantal	447	402	849
		%	53%	47%	100%

Echter zien we ook dat 34% van alle ondernemers geen investerings- en/of financieringsbehoefte had en toch gebruikmaakte van financiering uit eigen middelen. Zij hebben dus wel met eigen middelen geïnvesteerd in hun bedrijf, maar hadden geen behoefte om te investeren en/of financieren.

Het zou kunnen zijn dat deze groep het gebruik van eigen middelen niet echt ziet als het invullen van hun investerings- en/of financieringsbehoefte. Ze associëren financieren wellicht alleen met extern geld. Maar het gebruiken van eigen middelen is technisch gezien ook een vorm van financieren. En dus spreken ze zichzelf eigenlijk tegen.

Een tweede verklaring kan zijn dat ondernemers niet meer de behoefte hadden om te investeren en/of financieren, *omdat* zij al gebruik hebben gemaakt van financiering uit eigen middelen.

In beide gevallen investeren mogelijk meer ondernemers in hun bedrijf dan we tot nu toe dachten, omdat we hebben onderschat hoeveel van hen financieren met eigen middelen.

Vraag: Had u in de afgelopen 12 maanden een investerings- en/of financieringsbehoefte?
Basis: alle ondernemers (n=849)

Vraag: Van welke vorm(en) van financiering uit eigen middelen heeft u gebruikgemaakt in de afgelopen 12 maanden?
Basis: alle ondernemers (n=849)

4. Onderzoeksverantwoording

Over het onderzoek

We hebben we een kwantitatief panelonderzoek uitgevoerd om te onderzoeken hoe ondernemers investeringen in hun bedrijf financieren. Respondenten zijn bevroegd over de periode van december 2017 tot december 2018.

Dataverzameling

Het onderzoek is uitgevoerd in het KVK Ondernemerspanel dat bestaat uit ruim 4.000 zzp'ers en mkb-ondernemers. Op 7 december 2018 zijn alle ondernemers uit het panel per e-mail uitgenodigd om de vragenlijst in te vullen in de vorm van een online enquête. Er is een herinnering verstuurd op 13 december 2018 naar de ondernemers die de vragenlijst nog niet (volledig) hadden ingevuld. In totaal vulden 886 ondernemers uit het KVK Ondernemerspanel de vragenlijst in.

Data-analyse

We hebben de data geschoond, waarna er een dataset van 849 relevante respondenten overbleef: 580 zzp'ers en 269 mkb-ondernemers.

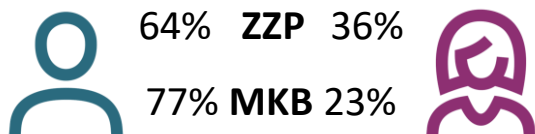
Zzp'ers zijn alle bedrijven met grootteklasse 1, zonder onderscheid in type dienstverlening. Voor de mkb-ondernemers is geen verder onderscheid gemaakt naar micro-, klein- en middenbedrijf, omdat er door de trechtervormige manier van uitvragen voor een groot deel van de relevante vragen te weinig waarnemingen overbleven om betrouwbare uitspraken te kunnen doen. Het grootbedrijf (>250 werkzame personen) komt in onze dataset niet voor.

Achtergrondvariabelen: geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, grootteklasse, familiebedrijf en sector.

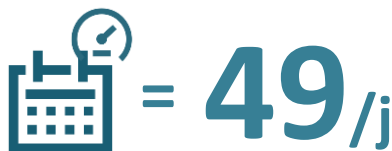
Over de steekproef: de ondernemer en de onderneming

De man vrouw verhouding in de steekproef is gelijk aan de populatie. Wel is de gemiddelde leeftijd in de steekproef met 49 jaar hoger dan die van de gemiddelde ondernemer in Nederland. En de respondenten in de steekproef zijn gemiddeld wat hoger opgeleid dan de populatie.

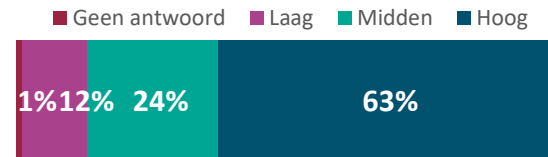
De steekproef kent een lichte oververtegenwoordiging van grotere bedrijven. Ook zijn er naar verhouding wat meer familiebedrijven. We zagen dat er evenveel bedrijven in de zakelijke dienstverlening in de steekproef actief zijn als in de populatie. Uitspraken voor iedere sector afzonderlijk doen we niet. Daarvoor kent de steekproef te weinig respondenten.

Man-vrouw verhouding

Gemiddelde leeftijd

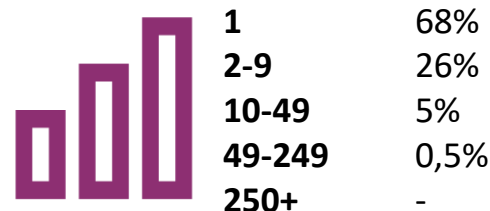
Opleidingsniveau

Familiebedrijf

Sector

Grootteklasse

Validiteit en betrouwbaarheid

Doelgroep en steekproef

- Het onderzoek is gericht op zzp'ers en mkb-ondernemers, omdat met name kleine ondernemers gebruikmaken van de dienstverlening van KVK. Bedrijven groter dan 250 werkzame personen (grootbedrijf) werden niet meegenomen.
- We doen uitspraken over zzp'ers, mkb'ers en ondernemers. Daar waar we significante verschillen zien tussen zzp'ers en mkb'ers splitsten we deze groepen uit. We hebben het over ondernemers, als er geen relevant onderscheid was tussen de twee groepen, en tellen dan de groepen bij elkaar op. Daarbij hebben we geen weging toegepast, omdat er slechts een miniem verschil was met de populatie.

Methodologie

Om te komen tot de totale investeringen en financieringen van een bedrijf hanteren we het Slimmer Financieren-model, dat kijkt naar zowel interne als externe financiering. We gaan er daarbij van uit dat een ondernemer eerst kijkt naar de intern beschikbare middelen (bijvoorbeeld ingehouden winst), vervolgens naar overheidsregelingen

en subsidies, en ten slotte pas naar marktpartijen die financiering aanbieden, waarbij de voorkeur dan uitgaat naar vreemd vermogen boven eigen vermogen financiering.

Betrouwbaarheid

Met een betrouwbaarheid van 95% en een foutmarge van maximaal 5% kunnen uitspraken worden gedaan over alle ondernemingen in Nederland tot 249 werkzame personen. Dit betekent dat 95% van hen een antwoord zou geven binnen een foutmarge van 5% (bijvoorbeeld tussen de 20% en 30% bij een resultaat van 25%).

Relatie tot ander onderzoek

De nadruk in dit onderzoek ligt op de zzp'er en kleine ondernemer. De cijfers uit dit onderzoek zijn daardoor beperkt vergelijkbaar met ander onderzoek zoals de CBS Financieringsmonitor.

Colofon:

Door

Kamer van Koophandel®(KVK)
Hogeschool Utrecht

Martijn Lentz, KVK
Lex van Teeffelen, HU
Alija Ibrahimovic, HU

Uitgever

KVK, Utrecht, januari 2020
Bronvermelding is verplicht. Verveelvoudiging voor eigen of intern gebruik is toegestaan.

Lentz, M., Van Teeffelen, L., Ibrahimovic, A. (2020). Investeren en financieren door
zzp'ers en mkb'ers.

Contact

pers@kvk.nl

Kijk voor meer informatie op:

[KVK.nl](https://www.kvk.nl)